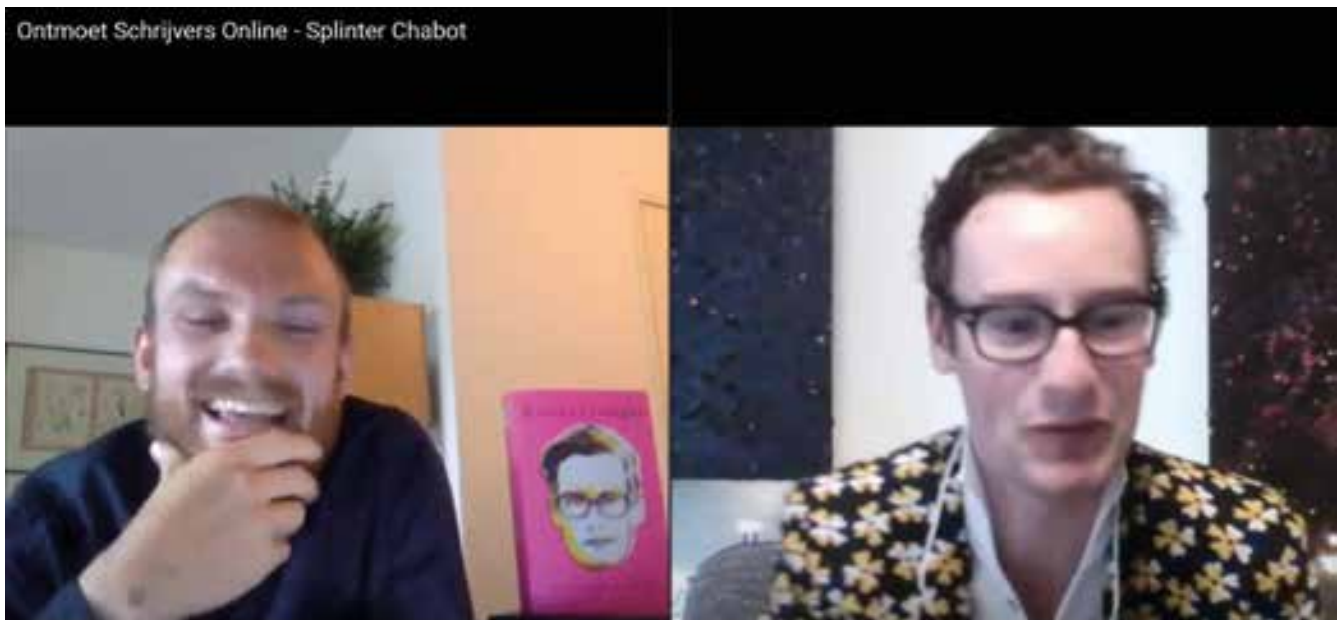

Schrijvers gaan digitaal op bezoek

Schrijvers zijn de basis van onze branche, vindt Anne Zeegers, directeur van De Schrijverscentrale: zij maken tenslotte de verhalen die worden verspreid. In korte tijd tuigde zij samen met haar team en auteurs *Schrijver op je scherm* op, waarbij auteurs scholen en bibliotheken digitaal bezoeken. Het geeft ze de kans kinderen enthousiast te maken voor lezen, hun werk te promoten en een deel van hun misgelopen inkomsten goed te maken. ‘Wij zijn als branche verantwoordelijk voor deze verhalen-scheppers.’

Tekst: Anne van den Dool

Misgelopen inkomsten

Schrijvers staan aan de basis van de letterensector. Zonder schrijvers geen boeken om uit te lenen, te verkopen, uit voor te lezen en te promoten. De schrijvers werden door de coronacrisis hard geraakt: hun boeken verkochten minder goed, maar ook zagen ze hun feestelijke boekpresentatie, waar ze normaal gesproken vol trots het product van jaren zwoegen aan het publiek kunnen laten zien, in rook opgaan. Boekpresentaties werden vervangen door nieuwe rituelen: het gooien van een eerste exemplaar en een bos bloemen. Dit coronaritueel werd vervolgens vastgelegd op de gevoelige plaat voor de sociale media. Andere inkomstenderving: omdat de activiteiten rondom de Boekenweek deels werden afgelast, die normaal gesproken voor een flinke piek in het aantal verkopen zorgen, en daardoor ook voor extra royalty's.

Schrijvers hadden ook sterk te lijden onder de vele honderden auteursoptredens die werden afgelast, en die normaal gesproken verantwoordelijk zijn voor een belangrijk onderdeel van hun inkomsten. Verreweg het grootste deel van die optredens wordt geboekt via De Schrijverscentrale, die het geleden verlies voor schrijvers uit lezingen in 2020 op een miljoen euro schat. Directeur Anne Zeegers licht toe: 'Voor schrijvers zijn lezingen en schoolbezoeken een prachtige manier om hun boeken te promoten en om in contact te komen met hun lezers. Ook het positieve effect op de leerlingen is groot: na een bezoek nemen meesters en juffen altijd een enorme leespiek waar. Op de middelbare school zien we dat gevolg eveneens.'

Digitaal alternatief

De coronacrisis zorgde voor een massale afgelasting en verplaatsing van schrijversbezoeken. Het resulteerde erin dat verschillende auteurs op zoek gingen naar een alternatief. 'We hebben schrijvers gevraagd hun online ervaringen met bezoeken te delen. Vervolgens hebben we begin april Schrijver op je scherm ontwikkeld', vertelt Zeegers. 'We hebben gekeken naar de juiste manier om dit initiatief neer te zetten. We hebben gezocht naar soortgelijke initiatieven waarmee we konden samenwerken, en nagedacht over de prijzen die we voor deze dienst moesten vragen. We hebben een compleet nieuwe website gebouwd en hebben de auteurs die de meeste aanvragen hadden staan gevraagd korte filmpjes van zichzelf op te nemen, zodat geïnteresseerden een voorproefje kunnen krijgen van deze dienst.'

Samen met De Schrijverscentrale ontwikkelden de auteurs twee soorten diensten. Bij de eerste vorm vindt een online livebezoek in de klas plaats, waarbij de schrijver met de leerlingen in gesprek kan gaan. De tweede variant betreft een video op maat, met een programma dat van tevoren is opgenomen voor de school in kwestie. 'We hebben besloten deze dienst aanvankelijk toe te spitsen op het primair onderwijs, omdat daar het grootste gat viel', licht Zeegers toe. 'En met succes: scholen reageren enorm positief – ook het voortgezet onderwijs. Auke Hulst heeft laatst een live onlinebezoek gebracht aan 113 leerlingen van een middelbare school, die door vier docenten werden begeleid en technisch werden ondersteund. Ze hadden allemaal hun eigen scherm. Auke had ze stuk voor stuk in beeld.' Zo komen auteurs dankzij Schrijver op je scherm misschien nog wel dichter

ontmoet schrijvers online

Paulien Cornelisse

28 mei
19.30 - 20.30 uur

Meld je aan

ontmoet schrijvers online

Suzanna Jansen

18 juni
19.30 - 20.30 uur

Meld je aan

ontmoet schrijvers online

Esther Gerritsen

2 juli
19.30 - 20.30 uur

Meld je aan

bij de kinderen dan tijdens een normaal bezoek: nu staan ze soms zelfs in hun huiskamer. Sommige schrijvers vinden het saai om alleen een verhaal te vertellen vanaf een scherm, weet Zeegers. 'Zij bedenken nieuwe manieren om hun digitale lessen nog speelser te maken: ze verkleeden zich en bedenken spannende opdrachten. Ze vragen de kinderen bijvoorbeeld te bewegen als de personages uit het boek, laten hen zich van tevoren uitdossen als hun favoriete personage of de juf of meester verzamelt van tevoren vragen van de kinderen waarop de schrijvers in verhaalvorm antwoord geven. Ook laten ze tussendoor veel plaatjes zien.'

Verantwoordelijkheidsgevoel

'In twee weken tijd kwamen bijna vijftig aanvragen voor digitale optredens en bezoeken door schrijvers binnen. We hopen met Schrijver op je scherm voor een behoud van twintig procent van de inkomsten die auteurs oorspronkelijk waren misgelopen. Wij voelen ons verantwoordelijk voor de inkomsten die schrijvers uit auteursoptredens verwerven. Het geld dat via auteursoptredens wordt verdiend, komt rechtstreeks bij hen terecht. Jaarlijks keren

we nagenoeg twee miljoen euro uit aan auteurshonoraria. Wij ontlenen ons bestaansrecht niet aan de mogelijkheid om geld te verdienen, maar om het lezen en de literatuur te promoten en het aanbod van alle talentvolle auteurs in Nederland zo breed mogelijk onder de aandacht te brengen. We zijn de KB en het Letterenfonds erg dankbaar voor de stimuleringsregeling om dit project voor een aantrekkelijk tarief te kunnen aanbieden aan onder andere scholen en bibliotheken. Na de afgelasting van de tweede helft van de Boekenweek wordt het spannend in welke vorm de Kinderboekenweek doorgang kan vinden. Die tien dagen zijn met name voor onze kinderboekenauteurs enorm belangrijk. Tijdens die ruime week vinden doorgaans zo'n zevenhonderd schrijversoptredens plaats, waarmee ze voor 65.000 jonge lezers boeken tot leven brengen en ook inkomsten genereren. Wij hopen op een combinatie van live en digitaal, zodat zo veel mogelijk activiteiten doorgang kunnen vinden.'

Schrijver leest voor

Niet alleen met scholen is het contact intensief: ook bibliotheken kunnen digitale schrijversbezoeken afnemen. 'Normaal gesproken zijn auteurs natuurlijk graag geziene gasten in de bibliotheek', licht Zeegers toe. 'Gelukkig biedt deze online oriëntatie ook nieuwe kansen. Met het laagdrempelige en voordelige aanbod dat we nu aanbieden, willen we bibliotheken graag verleiden deze schrijvers te helpen.'

Aan het begin van de crisis begon een groot aantal auteurs direct met het maken van voorleesfilmpjes, die door bibliotheken enthousiast werden gedeeld. We troffen onder meer Paul van Loon en Jacques Vriens in hun natuurlijke habitat, in een knusse voorleesstoel met hun boekenkast op de achtergrond, soms zelfs met enkele pluchen versies van de door hen bedachte personages onder de arm. Daarnaast boden auteurs volwassen lezers gratis voorleessessies aan. Dit initiatief van Suzanna Jansen vond belangstelling bij bibliotheken.

'Een fantastische geste, maar het zette de markt wel een klein beetje op zijn kop', vertelt Zeegers. 'We konden hen alleen helpen een solide aanbod op te zetten als we dergelijke filmpjes voor een aantrekkelijk bedrag konden aanbieden. De stimuleringsregelingen van de KB en het Letterenfonds helpen ons die prijzen zo laag te houden. We begrijpen natuurlijk dat bibliotheken, hoe graag ze auteurs ook willen helpen, zelf momenteel ook in zwaar weer zitten.'

Bibliotheken kunnen de filmpjes op hun eigen website zetten om

iets extra's te bieden. 'Ook hebben ze de mogelijkheid de filmpjes op groot scherm in de bibliotheek te vertonen en zo het schrijversbezoek digitaal na te bootsen', legt Zeegers uit. 'Sommige bibliotheken richten er zelfs een complete avond voor in, waarbij ze meerdere van de filmpjes achter elkaar vertonen. Daarnaast kunnen ze deze video's speciaal onder de aandacht brengen van de leesclubs in hun werkgebied. Hoe leuk is het om gezamenlijk een boek te bespreken en vervolgens de auteur een fragment te horen voorlezen!'

Eigen programma's

Daarnaast bedenken bibliotheken en ook POI's hun eigen programmeringsvormen waarbij ze auteurs online betrekken. 'Probiblio start nu bijvoorbeeld met de interviewreeks *Ontmoet schrijvers online*. Ook daarbij regelen wij de schrijvers en nemen we een adviserende rol in. Hopelijk mogen deze schrijvers op een later moment een keer in het echt hun gezicht bij een bibliotheek laten zien.' Ook de auteurs zijn dankbaar dat ze de kans krijgen hun verhalen alsnog over het voetlicht te brengen. 'Veel schrijvers van nieuw werk zien hun tournee in het water vallen, terwijl ze zo graag met hun verhalen de wereld in willen. Elke dag geven we een andere schrijver de aandacht. Daarbij kiezen we voor een mix van grote namen en talent.'

Waar De Schrijverscentrale normaal gesproken alleen bemiddelt, werd van de organisatie nu ook een investering gevraagd. 'Het liefst maken we van deze digitale tak een volwaardig onderdeel van ons aanbod, ook op de langere termijn', vertelt Zeegers. 'Waar een schrijver normaal gesproken een lesuur lang in een klas komt, is een filmpje vanwege de concentratieboog van de leerlingen een stuk korter. Wij boden altijd al digitale activiteiten aan, maar slechts een heel klein percentage van de bezoeken werd op die manier afgenomen: men wilde gewoon graag een fysiek schrijversbezoek. Nu mensen min of meer noodgedwongen kennismaken met deze vorm, kunnen ze ervaren hoe leuk ook een digitale activiteit kan zijn.' En dat is niet alleen handig in quarantaine, weet Zeegers: een digitaal bezoek helpt ook in het normale leven om grote afstanden en de bijbehorende kosten te overbruggen. 'Dankzij deze digitale stroomversnelling heeft Gideon Samson opgetreden op een Nederlandse school in Kuala Lumpur. En ook straks kan dit aanbod van pas komen. Wat bijvoorbeeld als een Groningse school graag Franca Treur wil boeken, die in Zeeland woont? Online is dan een goede oplossing.'

Niet wachten

De opstart van Schrijver op je scherm was één groot experiment, geeft Zeegers toe. 'We dachten: we kunnen wel allemaal op elkaar blijven wachten, maar laten we gewoon beginnen. De Schrijverscentrale bevindt zich in het hart van het boekenvak: we onderhouden contact met schrijvers, uitgevers, scholen, boekhandels, bibliotheken noem maar op. We voelden: dit is een goed idee, hier moeten we bovenop springen. Soms kun je alleen onderweg voelen welke afslagen je moet nemen. We hebben daarom ook nog geen idee hoe dit project er over twee maanden uitziet. Daarin zijn we van zo veel factoren afhankelijk: de maatregelen van de overheid, de behoeften van scholen en bibliotheken, de wensen van de auteurs, het gedrag van het publiek. Normaal gesproken hebben we het tijdens de zomermaanden heel rustig: de scholen zijn dicht, mensen zijn op vakantie. Nu veel Nederlanders de grens niet oversteken, ziet onze zomer er wellicht heel anders uit.'

Want ook volwassenen vormen voor De Schrijverscentrale een belangrijke doelgroep. 'Niet alleen zijn zij zelf lezers; ook zijn zij vaak ouders en grootouders, die als ambassadeurs van het lezen kunnen fungeren. Bovendien vinden veel volwassenen – soms zonder dat ze het weten – het net zo heerlijk om voorgelezen te worden als kinderen. Kijk maar naar de huidige populariteit van podcasts: we blijven het de rest van ons leven heerlijk vinden als er een verhaal aan ons wordt verteld.'

Modern jasje

Ook voor na de zomer staan de eerste digitale bezoeken al gepland. 'Het Haags Montessori Lyceum organiseert normaal gesproken in juli een schrijversdag, waarbij ze altijd zeven à acht schrijvers uitnodigen. Nu komen deze auteurs digitaal op bezoek en kijkt wellicht een deel van de klas thuis mee. Ook gaat eind september Literatour van start. Op de eerste dag dat dat kon schreven zich al twintig scholen in. We zijn blij om te zien dat zij zich niet laten tegenhouden. Ook voor kinderen en jongeren is zo'n online ontmoeting gelukkig heel gewoon: zij zijn in hun dagelijks leven niet anders gewend.' Wat de school ook vraagt, De Schrijverscentrale vindt wel een vorm. 'Wij leveren op maat. Daarbij is het voor ons ook heel belangrijk dat de schrijver zich er goed bij voelt. Ook voor de crisis was dit al ons werk: wij gaan op zoek naar de juiste match tussen schrijver en luisteraar – op alle vlakken.' Deze wendbaarheid past perfect bij de omslag die De Schrijverscentrale enkele jaren geleden maakte. 'We hebben toen

alles in een modern jasje gestoken', vertelt Zeegers. 'We hebben de interne organisatie compleet vernieuwd en een nieuwe vormgeving en strakkere website opgetuigd. Schrijver School Samenleving (SSS), zoals we toen heetten, werkte nog met de fax en papieren brieven. We zijn toen naar buiten getreden met ons aanbod. Dankzij het fundament dat we door die omschakeling gelegd hebben, konden we nu zo snel Schrijver op je scherm lanceren en geven we nu zo veel mogelijk schrijvers een zo breed mogelijk publiek.'

Enthousiaste reacties

Scholen en bibliotheken reageerden enthousiast op de digitale schrijversbezoeken. Ook de auteurs waren soms positief verrast door de online ervaring. Een greep uit de reacties.

Mariska Bremen (Westfriese Bibliotheken) over het bezoek van Ruben Prins: 'Absoluut voor herhaling vatbaar. De kinderen hadden veel vragen. Ruben had een mooi verhaal.'

Miranda Hartgers (Bibliotheek Drachten) over het bezoek van Thijs Goverde: 'Wat hebben wij het fantastisch gehad met de virtuele schrijversbezoeken! Drie scholen kregen een virtueel bezoek in de klas en één school ontving een persoonlijke videoboodschap. Bedankt voor deze prachtige kans!'

Schrijver Suzanna Jansen over haar online lezing voor Biblionet Drenthe: 'Het ging bijzonder goed. Er waren bijna constant zeventig à tachtig luisteraars, en dat drie kwartier lang. Dankzij de vragen en reacties krijg de lezing echt de vorm van een gesprek. Heel fijn om te merken dat dat ook via de onlineweg kan.'
